

АНОТАЦІЯ

Стаценко О. М. Номінація первинних адаптивних потреб людини «їжа», «тепло», «безпека» в російській мові. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія. – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди МОН України, Харків, 2021.

Сучасна когнітивна лінгвістика отримала чітку антропоцентричну спрямованість у дослідженні мовних явищ, що виявляється в прагненні вивчати та пояснювати мовні явища з урахуванням природної сутності людини, її ментальних процесів. Кореляція мовного феномену, мислення та об'єктивної реальності стала важливою тенденцією останніх лінгвістичних розвідок, виконаних у фокусі філософії мови – семантики, синтактики і прагматики.

Процес відбиття оточуючих реалій мовними засобами надзвичайно складний. Зокрема, тотожні явища дійсності часто отримують різну номінативну означуваність. Вибір номінації та її вмотивованість зумовлені ментальністю певного етнічного колективу. Фундаментом формування процесів утворення номінацій постає життєвий досвід людини, пізнання об'єктів довкілля, розуміння їх аксіологічних властивостей. На підґрунті знань щодо об'єктів реальності або навколишнього середовища у свідомості людини формується їх узагальнений та сталий поняттєвий образ, відбувається його номінація.

Увага мовознавців до такого виду мовної діяльності, як номінація абстрактних понять, зумовлена тим, що, з одного боку, це дає змогу усвідомити сутність номінативної одиниці як мовного феномену в кореляції її змісту та форми, а з іншого – виявити критерії вибору певного поняття, що вербалізовано в реальній мовленнєвій ситуації (дискурсі).

У дисертації здійснено комплексний лінгвокогнітивний аналіз понять «їжа», «тепло», «безпека», що зреалізовано в тривимірній площині, а саме: зародження та формування їх ціннісної сутності в ментальності носіїв російської мови в архаїчній мовній картині світу; використання усталених номінацій та формування похідних значень у сучасних мовних реаліях (рекламний дискурс), внутрішній взаємозв'язок цих понять та їх кореляція із соціальними, культурними та особистісними чинниками; виявлення зростання цінності понять «їжа», «тепло», «безпека» у свідомості людини в екстремальних умовах та віддзеркалення цього явища в засобах вербалізації досліджуваних понять (на матеріалі малої прози О. І. Солженіцина).

Актуальність дослідження визначено спрямованістю сучасних мовознавчих студій до когнітивного сприйняття дійсності та новітніми антропологічними розвідками в лінгвістиці. Вивчення мовної репрезентації первинних адаптивних потреб людини в їжі, теплі та безпеці вможливиє розкриття особливостей устрою й функціонування етнічної та індивідуальної мовної свідомості, формування мовної картини світу російськомовного колективу.

Поняття «їжа», «тепло», «безпека» є значущими для мовної культури всіх без винятку етнічних концептосфер, їх глобальний та універсальний характер виявляється в значущості не лише для окремої людини, а й для суспільства протягом усього існування людства. Така особливість досліджуваних понять зумовила комплексний аналіз засобів вербалізації базових потреб людини (їжа, тепло, безпека) у контексті архаїчних уявлень про довкілля носіями російської мови.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше здійснено когнітивне вивчення понять, які позначають первинні адаптивні потреби людини: «їжа», «тепло», «безпека». Цілісність дослідження цих понять базується на основних принципах когнітивної лінгвістики: антропоцентризму, експансіонізму, функціоналізму, експланаторності. З методологічного огляду вперше використано інтеграцію психологічного,

історичного підходів дослідження із соціокультурним, що вможливило виявлення та опис лексико-дериваційних та граматичних процесів формування окреслених понять.

Розкрито сутність поняття «номінація» та викладено теоретичні засади дослідження номінації як процесу, що зумовлений когнітивною діяльністю людини. Акцентовано увагу на тому, що ментальні процеси під впливом дійсності не лише використовують сформовані в мові поняття, а й продукують нові їх конотації. Відповідно поняття «їжа», «тепло», «безпека» мають свої прототипні значення, що постійно розвиваються і збагачуються завдяки культурним і традиційним надбанням, колективному та особистісному досвіду. З'ясовано, що прототипи відбивають внутрішню форму номінацій, що є ключовою для розуміння взаємовідносин форми та змісту мовного знака.

Виокремлення для аналізу серед значного переліку фізіологічних запитів людини саме потреб у їжі, теплі та безпеці вмотивовано кількома чинниками. По-перше, визначальною для цього дослідження обрано концепцію американського когнітолога Т. Гівона щодо провідної ролі понять «їжа», «тепло», «безпека» в дискусійному просторі; по-друге, для носіїв російськомовної ментальності ці поняття належать до лінгвокультурних, мають ментальну природу, високу аксіологічну насиченість, багаторівневу мовну реалізацію.

Визначено ступінь вивченості поняття «потреби людини» в діяхронії із залученням знань міждисциплінарних наук. Досліджено праці античних філософів, що започаткували перші спроби виокремлення й диференціювання потреб людини, установили їх вагомість для людського буття. Відзначено, що в середині ХХ століття А. Маслоу розробив та обґрунтував класифікацію людських потреб, у якій базовими є саме біологічні потреби в їжі, теплі, безпеці, остання з яких виокремлюється особливо з огляду на її транскатегорійність. Наголошено, що депривація цих потреб унеможливорює розвиток і когнітивне вдосконалення людства,

а задоволення конкретних потреб, навпаки, дає змогу особистості, зокрема, і соціуму загалом, прогресивно рухатися в культурному та пізнавальному напрямі. Напрацювання американського психолога не втратили вагомості дотепер, про що свідчать численні праці послідовників науковця не лише в психологічному аспекті, але і в економічному, соціальному тощо.

Скритиковано погляди на соціальний характер походження мови та акцентовано увагу на біологічних передумовах мовного глотогенезу. Аналіз останніх розробок у галузі антропології й нейрофізіології дає змогу стверджувати, що підґрунтям для когнітивного вдосконалення людства, зокрема зародження й розвитку мовних процесів, слугували саме біологічні чинники.

Розглянуто мотивування первинних номінацій та особливості утворення вторинних на основі лінгвокогнітивного аналізу синонімної пари рос. *есть* і *кушать*. Для більш глибокого пізнання сучасних мовних явищ залучено відомості про ці поняття з витоків, адже потреби в їжі, теплі та безпеці були важливими і для наших предків. З огляду на те, що вербалізація поняття «їжа» безпосередньо пов'язана з дієсловами на позначення процесу харчування, застосуванням історико-генетичного підходу встановлено парадигматичні зв'язки синонімних дієслів рос. *есть* – *кушать*. Це уможливило розробку когнітивної карти поняття «їжа», де опис прототипних ознак та вторинних номінацій дає змогу осмислити безперечну вагомість цього лінгвокультурного поняття для ментальності російськомовного етносу.

З'ясовано, що жанровий різновид російської народної творчості примовка «Сорока кашу варила» у всьому розмаїтті її варіантів сприяє мовленнєвому розвитку малюків, навчання дитини в ігровій формі. Поряд із загальновідомою примовкою у фольклорі було виявлено значну кількість її інтерпретацій. Лінгвокогнітивний аналіз спроектовано на вісім примовок. Продемонстровано, що імітація на ранньому етапі розвитку людини є доречним розвивальним й адаптаційним засобом для вдосконалення її

фізичного й розумового розвитку. Обов'язковим компонентом кожного з варіантів примовки є важливий репрезентант поняття «їжа» – прототип *каша*, що в етнічній концептосфері слов'ян, зокрема носіїв російської мови, отримує статус лінгвокультурного поняття. Образ традиційної слов'янської страви, за авторськими спостереженнями, виводить на перший план у розвитку дитини, поряд з комунікативними й тактильними потребами, фізіологічну потребу в їжі, вербалізацію цього поняття та необхідність оволодіння практичними навичками побутової культури дітей раннього віку.

Досліджено, що в різних мовних системах словесна експлікація поняття «безпека» має обґрунтування, сформоване з урахуванням ментальних особливостей представників конкретного етносу. Акцентовано увагу на прототипах поняття «безпека» – у різних мовах вони є неоднозначними і, відповідно, мають національно-культурні особливості. Для виявлення специфіки розвитку внутрішньої форми досліджуваної лексики в російській мові здійснено порівняльний етимологічний аналіз поняттєвих ядер значень еквівалентних субстантивів у споріднених мовах *безопасность* (рос.) – *безпека* (укр.) та в мові з далекими генеалогічними коренями *safety, security* (англ.) у спільній родині індоєвропейських мов. З'ясовано, що загальним для обраних лінгвістичних систем прототипом, що репрезентує поняття «безпека», є «опіка» й «турбота». Залучення саме порівняльного аналізу сприяло отриманню аргументованого висновку.

Відзначено, що поняття «безпека», «їжа», «тепло» – невід'ємні складники наївної категоризації світу людини, що віддзеркалена в народних казках, паремійних текстах росіян. Основними репрезентантами цих понять виступають образи печі, страв, які в ній готуються – каші, пиріжків, млинців тощо. Містичними властивостями наділений продукт рослинного походження – яблуко, що є прототипом фруктів у російськомовному соціумі. Основою для утворення цих образів слугують етнічні, соціальні, культурні явища, що в сукупності формують багаторівневий світ первинного

світосприйняття. З'ясовано, що досліджені образи-репрезентанти первинних потреб є вагомими складниками мовної картини світу носіїв російської мови.

Проаналізовано особливості сучасного рекламного дискурсу щодо сформованих у прадавні часи понять «їжа», «тепло», «безпека». Виявлено вербальні й невербальні рекламні тексти-слогани, зосереджені навколо них.

Проведено спостереження за особливостями вербалізації лексем рос. *хлеб, каша, ложка, печь* як базових репрезентантів понять «їжа», «тепло» в текстуальному й контекстуальному дискурсійному аспектах. З'ясовано, що недостатній рівень або відсутність задоволення первинних потреб людини в їжі й теплі в екстремальних умовах існування впливає на зміну світосприйняття особистості, що виявляється в пріоритетності фізіологічних потреб над соціальними. Дослідження лінгвістичних особливостей цього психологічного феномена було зреалізовано на основі аналізу малої прози О. І. Солженіцина, де виразно простежується деструктивний вплив фрустрації першочергових потреб на моральний і психічний стан людини. Унаслідок інтерпретації зазначеного дискурсу виявлено численні лінгвістичні особливості, зокрема відхилення граматичних норм; у лексемах на позначення поняття «їжа» відзначено використання великої кількості афіксальних морфем зменшувано-пестливої семантики; паремії відзначені авторськими трансформаціями, а фразеологізми – семантичними модифікаціями та ін. Дослідження підтвердило, що первинні потреби людини в їжі й теплі актуалізуються в екстремальних умовах, і, як наслідок, відбувається зрушення загальнолюдських цінностей у бік базових фізіологічних потреб.

Отже, ґрунтуючись на здобутках гуманітарних наук, що належать до різних історичних епох, було виокремлено актуальні знання про первинні адаптивні потреби людини. Засобом аналізу дискурсу, що містить фольклорні компоненти, доведено, що вони слугують першоджерелом для формування етнічних концептосфер, людського світобачення та світосприйняття. Вербалізація первинних адаптивних потреб у їжі, теплі та

безпеці наївною категоризацією світу стверджує беззаперечний вплив цих потреб на ментальний розвиток людства, зокрема на еволюцію мови, мовлення і мислення homo sapiens.

***Ключові слова:** аксіологія, антропоцентризм, бренд, дискурс, когнітивна лінгвістика, лексичні, граматичні, стилістичні маркери, лінгвокогнітивний аналіз, мовна картина світу, мовна культура, мовні компетенції, мотивація, наївна категоризація світу, номінація, онтологія, первинні адаптивні потреби, поняття «їжа», «тепло», «безпека», прагматика, рекламний дискурс, семантика, прототипи, фольклорні тексти, фразеологізми.*

ABSTRACT

Statsenko O. M. Nomination of human primary adaptive needs “food”, “warmth”, “safety” in the Russian language. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree (PhD) in Philology in specialty 035 Philology. – H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2021.

The study is within modern cognitive linguistics framework that presupposes a clear anthropocentric approach to the study of linguistic phenomena, manifested in the tendency to research and explain linguistic phenomena taking into account the natural essence of a human being and their mental processes. The correlation between language, thinking and objective reality became an important trend of the recent linguistic research.

The process of reflecting the surrounding reality by linguistic means is extremely complex. In particular, the same phenomena of reality often receive different nominative denotation. The choice of nomination and its motivation is determined by the mentality of a certain ethnic group. The basis for the nominative processes formation is human life experience, knowledge of the environmental objects, and understanding of their axiological properties. Knowledge about objects of reality or environment is the basis for producing its generalized and constant conceptual image, thus, the nomination takes place.

Linguists' attention to such kind of language activity as nomination of abstract concepts is caused by the fact that, on the one hand, it provides an opportunity to understand the essence of the nominative unit as a linguistic phenomenon in the correlation of its content and form and, on the other hand, to identify criteria for choosing a concept for verbalization in a real speech situation (discourse).

The concepts of “food”, “warmth” and “safety” complex linguocognitive analysis is carried out in the study. The analysis is realized in the three-dimensional plane, namely: the origin and formation of their value essence in the mentality of Russian speakers in the archaic language world mapping; the use of

established nominations and the formation of derived meanings in modern linguistic realities (advertising discourse), the internal relationship of these concepts and their correlation with social, cultural and personal factors; identification of the increasing importance of the concepts of “food”, “warmth”, “safety” in the human mind in extreme conditions and the reflection of this phenomena in the means of researched concepts verbalization (based on the discourse of A. Solzhenitsyn).

The relevance of the study is determined by the modern linguistic studies orientation at the cognitive perception of reality and the latest anthropological explorations in linguistics. The study of the linguistic representation of the primary adaptive human needs in food, warmth and safety makes it possible to reveal the peculiarities of the structure and functioning of ethnic and individual linguistic consciousness, the formation of the linguistic mapping of the Russian-speaking world.

The concepts of “food”, “warmth” and “safety” are culturally significant for all ethnic conceptospheres without any exception, their global and universal character is manifested in their importance not only for an individual but also for the whole society throughout human existence. This feature of the studied concepts led to a comprehensive analysis of the verbalization means of basic human needs (the concepts of “food”, “warmth” and “safety”) in the context of archaic ideas about the world of Russian-speaking culture representatives.

The scientific novelty of the study is that a cognitive research of the concepts that denote the primary adaptive human needs: “food”, “warmth” and “safety” was carried out for the first time. The integrity of the study of these concepts is based on the basic principles of cognitive linguistics: anthropocentrism, expansionism, functionalism, explanatory potential. From the methodological point of view, the integration of psychological and historical approaches of research with the sociocultural one was applied for the first time, which made it possible to identify and describe lexical-derivational and grammatical processes of the outlined concepts formation.

The essence of the notion of “nomination” is revealed and the theoretical bases of research concerning the nomination as the process caused by human cognitive activity are stated. Emphasis is placed on the fact that under the influence of reality, mental processes do not only use the formed concepts, but also produce new connotations. Accordingly, the concepts of “food”, “warmth” and “safety” have their ancient prototype meanings, which have been constantly evolving and enriched through cultural and traditional heritage, collective and personal experience. The prototypes were found to reflect the internal form of the nominations, which is the key for understanding the relationship between the form and content of a language sign.

Several factors influenced the choice of needs for food, warmth and safety for analysis among a significant list of human physiological needs. Firstly, the statement of American cognitologist T. Givon on the leading role of the concepts of “food”, “warmth” and “safety” in the discursive space has been underpinning for our study, and secondly, these concepts are linguocultural for Russian-speaking mentality, namely they have mental nature, high axiological value and multilevel language realization.

The research level of the concept of “human needs” with the involvement of interdisciplinary knowledge in the diachronic aspect is determined. The works of ancient philosophers, who initiated the first attempts to isolate and differentiate human needs and to establish their importance for human existence are studied. It is noted that in the middle of the XX century, A. Maslow developed and substantiated the human needs classification, in which the basic ones are the biological needs for food, warmth and safety, the latter of which especially stands out in view of its trans-categorical nature. It is emphasized that the deprivation of these needs makes it impossible to develop and cognitively improve humanity, and vice versa, the satisfaction of specific needs allows a particular individual and society as a whole, to advance culturally and cognitively. The works of the psychologist are relevant nowadays, as evidenced by the numerous works of the

scientist's followers not only in the psychological aspect, but also in economic, social etc.

The views on the social nature of the language origin are criticized and emphasis on the biological prerequisites of linguistic glotogenesis is placed. Recent research analysis in the field of anthropology and neurophysiology gives an opportunity to assert that the basis for mankind's cognitive advancement, including the origin and development of language processes, comprised biological factors.

On the basis of linguocognitive analysis of the synonymous pair *есть* and *кушать*, motivation of primary nominations and features of secondary nomination are considered. For a deeper understanding of modern linguistic phenomena, diachronic data about these concepts is involved, because the needs for food, warmth and safety are important not only nowadays, but were also relevant for our ancestors. Given that the verbalization of the concept of "food" is directly related to verbs denoting the nutrition process, the use of historical and genetic approaches established paradigmatic connections of synonymous verbs *есть* and *кушать*. This made it possible to develop a cognitive map of the concept of "food". The description of prototype features and secondary nominations explains the indisputable importance of this linguocultural concept for the mentality of the Russian-speaking ethnic group.

It is found out that the genre variety of Russian folk art – the saying "A magpie cooked some porridge" with its variations, which justifies the priority of this genre for the child adaptation and education in the form of games, has a great potential. Along with the well-known saying, the availability of a large number of its interpretations in folklore has been revealed. Some sayings (eight of them) have been subjected to linguocognitive analysis. It is shown that imitation at an early stage of human development is an appropriate progressive and adaptive tool to improve their physical and mental growth. An obligatory image of every variation is a valuable representative of the concept of "food" – porridge which received the status of a linguocultural concept in the ethnic conceptosphere of the Slavs, in particular the Russians. According to our observations, the image of a traditional

Slavic dish brings to the fore in the development of the child, along with communicative and tactile needs, the physiological need for food and the need to master the practical skills of household culture.

It is substantiated that the verbalization of the concept of “safety” in different language systems has a foundation formed according to the mental peculiarities of a particular ethnic group. Emphasis is placed on the prototypes of the concept of “safety” since they are ambiguous in different languages and, accordingly, possess national and cultural features. To identify the specifics of the internal form development of the studied lexeme in the Russian language, the conceptual cores of the meanings of equivalent nouns in the related languages *безопасность* (Russian) – *безпека* (Ukrainian) and in a language with distant genealogical roots *safety*, *security* (English) in common family of Indo-European languages have been subjected to the comparative etymological analysis. It is proved that the common prototype for the selected linguistic systems, representing the concept of “safety”, is “care”.

It is underlined that the concepts of “food”, “warmth” and “safety” are integral components of the naive categorization of the human world, which is reflected in the Russian folk tales, paremias. The main representatives of these concepts are the images of the stove and the dishes that are prepared in it – porridge, pies, pancakes etc. An apple, as food of plant origin, is endowed with mystical properties. The basis for the formation of these images is made up by ethnic, social, cultural phenomena, which altogether form a multilayered world of primary perception of the world. It is established that the studied images representing primary needs are important components of the linguistic mapping of the world of Russian language speakers.

The peculiarities of modern advertising discourse regarding the concepts of “food”, “warmth” and “safety” are analyzed. It is found out that advertising texts in verbal and nonverbal form are centered on these concepts.

The observations on the peculiarities of the verbalization of lexemes *bread*, *porridge*, *spoon*, *stove* as basic representatives of the concepts of “food” and

“warmth” in the textual and contextual discourse aspects have been conducted. Insufficient level or lack of satisfaction of the primary human needs for food and warmth in extreme living conditions caused the change in the person’s perception of the world, namely, it turns out to be the priority of physiological needs over social ones. The study of the linguistic features of this psychological phenomenon was carried out on the basis of the short prose of A. I. Solzhenitsyn, in which the destructive influence of the primary needs frustration on the moral and mental state of a person is especially clearly traced. As a result of the analysis of this discourse, numerous linguistic features have been revealed, namely deviations of grammatical norms; verbal utterances containing concepts of “food” with an abundance of diminutive-hypocoristic forms of speech; paremias are marked by the author’s transformations, and phraseological units are subjected to semantic modifications, etc. The study confirms that some person’s primary needs for food and warmth are actualized in extreme conditions, and, as a result, there is a shift in universal human values towards basic physiological needs.

Thus, the relevant knowledge about the primary adaptive human needs has been highlighted based on the achievements of the people that belonged to various historical periods. By the analysis of the texts related to the large and small folklore genres of the Russian language, it has been proved that they serve as the primary source for the formation of ethnic conceptual spheres and human worldview. The verbalization of the primary adaptive needs for food, warmth and safety by the naive categorization of the world asserts the undeniable influence of these needs on the mental development of mankind, in particular, its linguistic and cognitive aspects.

Key words: *axiology, anthropocentrism, brand, discourse, cognitive linguistics, lexical, grammatical, stylistic markers, language competencies, linguocognitive analysis, linguistic mapping of the world, linguistic culture, motivation, naive categorization of the world, nomination, ontology, primary adaptive needs, concepts of “food”, “warmth” and “safety”, pragmatics, advertising discourse, semantics, prototypes, folklore texts, phraseology.*

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації (фахові видання):

1. Стаценко, О. М. (2017). Номінації їжі, тепла, безпеки в контексті наївної категоризації світу. *Лінгвістичні дослідження. Збірник наукових праць*. Харків: Вид-во ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Вип. 46, 22–27.

2. Стаценко, Е. Н. (2018). Лингвокогнитивный анализ прибаутки «Сорока кашу варила». *Русская филология. Вестник харьковского национального педагогического университета имени Г. С. Сковороды*. № 3 (65). Харьков, 27–32.

3. Стаценко, О. М. (2018). Історико-генетичний підхід у встановленні парадигматичних зв'язків синонімічної пари *есть* та *кушать* у контексті когнітивної теорії. *Мова і культура* (науковий журнал). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго. Вип. 21, Т. II (191), 103–108.

4. Стаценко, Е. Н. (2020). Генезис когнитивного подхода в философии и лингвистике. *Русская филология. Вестник харьковского национального педагогического университета имени Г. С. Сковороды*. № 1 (71). Харьков, 36–41.

5. Стаценко, Е. Н. (2020). Вербализация понятия «тепло» в произведениях А. Солженицына. *Слов'янські мови. Збірник наукових праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 3 (15), 124–133.

6. Стаценко, О. М. (2021). Біологічні основи існування людини як рушійна сила мовного глотогенезу. *Нова філологія*. Запоріжжя. № 82, 50–68.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації (вітчизняні нефахові видання):

7. Стаценко, Е. Н. (2018). Значимость и прецедентность зоонима СОРОКА в русской языковой ментальности. *Мовна особистість: лінгвістика і лінгводидактика*. Випуск IV. Київ–Черкаси, 153–157.

8. Стаценко, Е. Н. (2018). Номинации первичных адаптивных потребностей человека: представленность в древней лингвистической литературе. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Випуск 31. Одеса, 172–176.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації у виданнях, що індексуються у базі даних Scopus / Web of Science Core Collection:

9. Statsenko, O. N. (2021). Language Representation Features of Primary Human Needs in Discourse: a Case Study on Short Prose by A. Solzhenitsyn. *Respectus Philologicus*. № 39 (44), 161–172.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Стаценко, О. М. (2018). Піч як репрезентант номінацій їжі, тепла, безпеки. *Людина в мовному просторі: історична спадщина, проблеми, перспективи розвитку*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (17–18 травня 2018 року). Бердянськ, 217–219 (тези).

11. Стаценко, Е. Н. (2018). Прецедентность образа сороки в фольклоре и художественной литературе. *Коммуникативное пространство Беларуси: Междунар. науч. конф., Минск (25–26 октября 2018 року)*. Минск: МГЛУ, 50–53 (тези).

12. Стаценко, Е. Н. (2019). Значимость и символичность слова *хлеб* для человека в экстремальных условиях. *Чорноморські наукові студії*. Матеріали V Всеукраїнської мультидисциплінарної конференції (17 травня 2019 року). Одеса, 172–174 (тези).

13. Стаценко, Е. Н. (2019). Ассоциативные связи лексемы *еда* в рассказах А. И. Солженицына. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах*. Матеріали IX Міжнародної наукової конференції (12–13 квітня 2019 року). Дніпро, 193–195 (тези).

14. Стаценко, О. М. (2019). Когнітивні аспекти мовної концепції В. фон Гумбольдта. *Розвиток філологічних наук: європейські практики та національні перспективи*. Міжнародна науково-практична конференція (25–26 жовтня 2019 року). Одеса, 130–133 (тези).

15. Стаценко, О. М. (2019). Витоки когнітивізму у давніх мовних традиціях. *Світ мови – світ у мові*. Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (24–25 жовтня 2019 року). Київ, 186–189 (тези).

16. Стаценко, О. М. (2020). Витоки когнітивізму у філософії та лінгвістиці. *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (17–20 квітня 2020 року)*. Суми, 165–166 (тези).

17. Стаценко, О. М. (2020). Формування питання глотогенезу у філософії та лінгвістиці. *Фрізманівські читання: науково-методична спадщина, продовження традицій*. Всеукраїнська науково-методична конференція (24 вересня 2020 року). Харків, 89–90 (тези).

18. Statsenko, O. M. (2021). Linguistic features of the lexeme *spoon* in textual and contextual aspects of discourse. *Сучасні тенденції навчання студентів іноземних мов у мультикультурному академічному середовищі*. Матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (17 квітня 2021 року). Суми, С. 77–79 (тези).